

SPOŁECZEŃSTWO
EDUKACJA
JĘZYK

Tom 16/2022, ss. 35-44
ISSN 2353-1266
e-ISSN 2449-7983
DOI: 10.19251/sej/2022.16(3)
www.sej.mazowiecka.edu.pl

Barbara Skalbiana
Uczelnia Korczaka w Warszawie

Ewa Jeżewska-Krasnodębska

Magdalena Pietrewicz

WSPARCIE EDUKACJI WŁĄCZAJĄCEJ – PROPOZYCJA ROZWIĄZAŃ METODYCZNYCH

SUPPORT FOR INCLUSIVE EDUCATION – PROPOSED METHODOLOGICAL SOLUTIONS

Abstrakt

Edukacja i terapia ukierunkowane są na wszechstronny rozwój jednostki. Oba działania łączą się i uzupełniają w edukacji uczniów z utrudnieniami w rozwoju i specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, która aktualnie realizowana jest w formie kształcenia specjalnego, integracyjnego i włączającego. Celem artykułu jest prezentacja innowacyjnego zestawu edukacyjno-terapeutycznego M-Terapia jako propozycji dla nauczycieli XXI wieku realizujących kształcenie uczniów o dużej

Abstract

Education and therapy are aimed at the comprehensive development of the individual. Both activities are combined and complementary in the education of pupils with development difficulties and special educational needs, which are currently implemented in a special, inclusive and inclusive form.

The aim of the article is to present the innovative educational and therapeutic set M-Terapia as a proposal for teachers of the twenty-first century who provide

różnorodności potrzeb rozwojowych i edukacyjnych. Przedstawiono w nim główne założenia zestawu w kontekście trwających prac badawczych oraz możliwości jego wykorzystania w szeroko rozumianej terapii pedagogicznej.

SŁOWA KLUCZOWE

edukacja, terapia, specjalne potrzeby edukacyjne, edukacja włączająca, uczeń, nauczyciel, wsparcie

education for students with a large variety of developmental and educational needs. It presents the main assumptions of the set in the context of ongoing research work and the possibility of using it in pedagogical therapy.

KEYWORDS

education, therapy, special educational needs, inclusive education, student, teacher, support

1. Wprowadzenie

Szkoła, jak zauważa Mirosław Szymański „jest wciąż instytucją silnie tkwiącą w tradycji” (Szymański 2021,s.29). Coraz częściej nie spełnia ona oczekiwań społecznych a dokonujące się zmiany są zbyt powolne. Jedną z ważnych zmian jest edukacja włączająca będąca odpowiedzią na poszukiwanie modelu kształcenia uczniów o bogatej różnorodności potrzeb rozwojowych i edukacyjnych.

Nowe rozwiązania w zakresie ogólnodostępnej edukacji uczniów ze zróżnicowanymi potrzebami edukacyjnymi mają na celu: niwelowanie różnic, wyrównywanie ich szans edukacyjnych i rozwojowych w procesie wspólnego kształcenia. Wspólnota i różnorodność są bogactwem edukacji włączającej, nazywanej edukacją dla każdego i dla wszystkich uczniów. która ma przeciwdziałać marginalizacji i wykluczeniu edukacyjnemu i społecznemu. W edukacji nauczyciele ciągle poszukują takich metod kształcenia, które mogą być stosowane w grupie mocno zróżnicowanej i jednocześnie pełnić funkcję edukacyjną i terapeutyczną. Pewną nadzieją, zwłaszcza dla nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej, jest innowacyjny zestaw terapeutyczny dla dzieci z niepełnosprawnością i dysfunkcjami znoszący bariery w edukacji- M-Terapia¹. Jego bazą jest zestaw Musicon, opracowany przez zespół muzyków, inżynierów, w którym wprowadzono zmiany zgodnie z sugestiami i uwagami nauczycieli/terapeutów przystosowując pierwotne przeznaczenie urządzenia do pracy terapeutycznej. Celem niniejszego artykułu jest prezentacja zestawu M-Terapia zmodyfikowanego na bazie zestawu Musicon, opis koncepcji badań nad jego tworzeniem z propozycją wykorzystania w edukacji włączającej.

¹ Projekt współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Poddziałania 4.1.4 Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój 2014-2020”we współpracy z Narodowym Centrum Badań i Rozwoju oraz ośrodkami akademickimi w Poznaniu i Kielcach, a także przy udziale nauczycieli/terapeutów szkół i placówek oświatowych.

2. Terapia pedagogiczna- obszar nadziei i wątpliwości

Terapia pedagogiczna jest zagadnieniem niejednoznacznie definiowanym, ujmowana jest jako: kuracja psychologiczna (Kargulowa 2006, s.11), oddziaływanie o charakterze leczniczym/naprawczym (Dobrzycka 1999, s.305), psychoterapia w węższym znaczeniu (Bartkowicz 1996), oddziaływanie za pomocą środków pedagogicznych na przyczyny i przejawy trudności w uczeniu się (Czajkowska 1989, s.50), interwencja wychowawcza na osobowość wychowanka (Miller 1979). Barbara Kaja w grupie poglądów na istotę terapii pedagogicznej wyróżnia następujące ujęcia: terapia jako specjalne nauczanie i wychowanie upośledzonych osób, czynnik pomocniczy w psychoterapii, likwidowanie objawów, oddziaływanie oparte na interferencji i teorii uczenia się oraz proces ukierunkowany na osobowość wychowanka (Kaja 1998). Pokazuje to związki terapii pedagogicznej z medycyną, psychologią, psychoterapią. Wielość ujęć definicyjnych i różnorodność rozumienia zjawiska stanowi pierwszą wątpliwość, zwłaszcza w zakresie rozumienia pojęcia na gruncie praktyki edukacyjnej.

Dla potrzeb pracy terapeutycznej nauczyciela można przyjąć jej rozumienie za Antonim Balejko, który terapię traktuje jako „specjalistyczną pomoc dziecku i jego rodzicom w pokonywaniu zaburzeń rozwojowych, trudności w nauce i zachowaniu się” (Balejko 2006, s. 29). Działaniom terapeutycznym różnie definiowanym przyświeca jeden wspólny cel, jakim jest poprawa niezadawalającego stanu, stwarzanie przestrzeni do rozwoju dziecka i pomyślnego realizowania szkolnej edukacji. Proces terapii pedagogicznej przebiega w układzie nauczyciel/terapeuta i dziecko/uczeń przy wykorzystaniu środków pedagogicznych i dostępnych metod, form oraz programów terapeutycznych, wokół których trwają dyskusje a nawet spory między badaczami i praktykami. Ich tematem są niejednoznaczności znaczenia kluczowych pojęć, takich jak: metoda, forma, ćwiczenie czy program oraz refleksja nad wartością stosowanych metod, zwłaszcza tych, które nie były weryfikowane w badaniach empirycznych (zob. Witkowski, 2013). Brak zróżnicowania w rozumieniu terminów jak i wątpliwości co do naukowych podstaw wybranych metod stanowią kolejną wątpliwość.

W procesie poszukiwania nowych metod pracy terapeutycznej, nauczyciele/terapeuci sięgają po różne rozwiązania - od gotowych scenariuszy zajęć do samodzielnie tworzonych pomocy w odpowiedzi na zmieniające się i bardzo różne potrzeby dziecka/ucznia. Z tym zagadnieniem powiązane są kompetencje osób prowadzących terapię, które też są różnie definiowane i klasyfikowane, tym samym wywołują wątpliwości w obszarze przygotowania zawodowego. W orientacji zorientowanej humanistycznie Carl Rogers podkreśla, iż ważnymi cechami terapeuty są: wysokie kompetencje, autentyczność, zaufanie oraz empatyczne rozumienie. Kompetencje terapeuty decydują o świadomym wyborze metody adekwatnie do realizowanego etapu terapii (etap pracy wstępnej lub etap pracy właściwej na materiale literowym). Uzupełnieniem oferty metodycznej i inspiracją do pracy terapeutycznej z dzieckiem na różnym poziomie jego funkcjonowania może być zestaw innowacyjny M-Terapia, który autorzy opisują poniżej.

3. M-Terapia jako innowacyjny zestaw terapeutyczny

Zestaw M-Terapia tworzony jest na bazie urządzenia edukacyjnego Musicon w ramach projektu realizowanego od września 2020 do czerwca 2023 roku. Jest on dofinansowany z Narodowego Centrum Badań i Rozwoju w ramach Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój 2014-2020. Celem projektu jest dostosowanie dotychczasowego urządzenia Musicon do zajęć edukacyjnych i terapeutycznych dla dzieci z zaburzeniami rozwoju i zróżnicowanymi potrzebami edukacyjnymi. W procesie dostosowania realizowane są zajęcia z dziećmi ze spektrum autyzmu, zagrożonych dysleksją rozwojową oraz z zaburzeniami mowy, a ich celem jest testowanie wprowadzanych modułów do zestawu podstawowego.

Zmodyfikowany zestaw M-Terapia jest ukierunkowany na rozwijanie umiejętności poznawczych dzieci i uczniów z zaburzeniami rozwojowymi i trudnościami w nauce szkolnej. Badania w ramach projektu M-Terapia realizowane są przez inżynierów, doktorów i profesorów z kilku ośrodków naukowych tj. Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach, Uniwersytetu Medycznego im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu oraz filii Akademii Humanistyczno-Ekonomicznej w Łodzi. Ponadto do projektu zaproszono terapeutów, logopedów, psychologów oraz nauczycieli z różnych instytucji edukacyjnych i terapeutycznych w całej Polsce.

Podstawą zestawu M-Terapia jest Musicon, drewniane, napędzane na prąd stały, urządzenie edukacyjne, które w wyglądzie i działaniu jest podobne do katarzynki. Podstawą Musiconu jest bęben w kształcie walca, który jest poziomo usytuowany. Na bębnie umieszczone są przyciski, które można wciskać i wyciskać programując różne działania. Układ wyciśniętych (wystających) przycisków pozwala na poruszenie elementami modułów montowanych na ramie Musiconu umieszczonej nad jego bębniem. W sumie na bębnie znajdują się 32 rzędy po 20 przycisków, co daje 640 przycisków. W połączeniu z różnego rodzaju modułami i nakładkami pozwala to na nieograniczoną możliwość programowania działań na tym urządzeniu. Na obrotowym walcu, zwanym bębniem, wyciśnięty przycisk (wystający) uruchamia któryś z modułów zamontowanych na ramie, generując dźwięk. W ten sposób można za pomocą przycisków komponować melodie lub programować sekwencje zmian w modułach. Wielkość, pastelowa kolorystyka i mobilność zestawu decydują o jego wysokiej użyteczności i atrakcyjności. Stwarza on dzieciom/uczniom wiele możliwości działania w zakresie różnych form aktywności: ruchowej, słuchowej, wzrokowej, werbalnej na różnych etapach rozwoju.

W skład zestawu M-Terapia wchodzi moduły muzyczne tj.: bębenek, młynek, dzwonki D-G, dzwonki C-C, dodo. Instrumenty wykonane są z drewna. Można zamontować je na ramie Musiconu w dowolnej kolejności. Do zestawu należy także moduł obrazkowy o nazwie digit wraz z zestawem magnesów ukazujących różnego rodzaju symbole, postacie oraz elementy rzeczywistości (np. serce, skrzydła, dziewczynka, pies, dom, słońce, samolot, żarówka itp). Ikony nawiązują też do emocji, ukazują kolory oraz kierunki. Poza modułami muzycznymi są też inne, które angażują funkcje poznawcze dziecka.

Bardzo istotnymi elementami zestawu są pacynki The Musicons. Mają one różne temperamenty oraz różne charaktery. Nakładane na dłoń (a czasem stopy) dzieci, nauczycieli i terapeutów pozwalają animować Musicon, ośmielają i motywują dzieci do czynnego udziału w zajęciach. Jednym z bardzo prostych, a dających wiele możliwości elementem zestawu są gumki recepturki w różnych kolorach. Mocując gumki na wyciśniętych przyciskach na bębnie Musiconu można układać różne kompozycje (obrazy, rysunki, litery).

Kolejnym nie muzycznym elementem zestawu M-Terapia są wycinanki, czyli postacie wycinane z kartonu, montowane na bębnie Musiconu za pomocą gumek recepturek. Poprzez wprowadzenie w ruch bębna Musiconu poruszają się umieszczone na nim postacie wycinanek. Wśród postaci znajdują się wszystkie pacynki oraz osoby z rodziny czyli dziewczynka, chłopiec, mama, tata, dziadek, babcia, pies i kot.

Na bęben Musiconu można również zamontować taśmy, czyli paski wykonane z materiału banerowego. Jest kilka rodzajów taśm. W zestawie znaleźć można m.in. taśmę z wielkimi literami, z małymi literami, z cyframi (od 1 do 32), z kolorami, taśmę białą, na której można wpisywać wartości flamastrem kredowym (tak, żeby to później wymazać) oraz taśmę czarną, która pozwala na dzielenie bębna Musiconu na mniejsze części. Każda z taśm ma przyklejone rzepy na obu końcach, dzięki czemu można je zapiąć w pozycji pionowej wokół bębna między rzędami przycisków lub na skraju bębna po lewej lub/i prawej stronie.

W zestawie jest też mata sensoryczna, na którą składa się podkład o wymiarach 160 x 80 cm, pokryty jest tzw. „misiem”, czyli miękką częścią rzepa (pętka – loop) oraz 18 kwadratów wykonanych z 6 różnych materiałów tekstylnych i plastikowych o różnej teksturze, przyczepianych do maty za pomocą twardej strony rzepa (haczyk – hook). Matę nakłada się na bęben Musiconu lub rozkłada przy zestawie na podłodze jako dywan sensoryczny.

Kolejny moduł -rytmowanki to płyta oraz książka o wymiarach 21 x 21 cm, która zawiera zestaw utworów stworzonych specjalnie do pracy z Musiconem. Każda z rytmowanek jest dedykowana poszczególnym elementom zestawu, zawiera wiersze i partytury do samodzielnego kodowania piosenek na musiconie.

Bardzo istotnym elementem zestawu jest podręcznik z opisem metody pracy, który był na bieżąco opracowywany i testowany w trakcie II etapu projektu. W podręczniku znajdują się plany aktywności czyli scenariusze zajęć z Musiconem oraz z poszczególnymi elementami zestawu.

Podstawą działań zestawu edukacyjno-terapeutycznego jest muzyka stanowiąca tło dla innych oddziaływań rozwijających, terapeutycznych inspirowanych przez nauczyciela lub inicjowanych przez dziecko. Obracanie bębniem, wyciskanie przycisków i kodowanie muzyki stanowią dobrą zabawę dla dzieci z zaburzeniami rozwoju emocjonalnego, ale też stymulują ich funkcje poznawcze (słuchowe, wzrokowe i procesy ich integracji). Dziecko poprzez charakter muzyki wyraża własne emocje, odzwierciedla emocje innych. Zajęcia muzyczne są ważnym elementem terapii pedagogicznej. Obcowanie z nią, jak zauważa Agnieszka Balicka, „jest swoistym dialogiem mistrza (twórcy)

i ucznia (odbiorcy), pomagającym dostrzec i zrozumieć wartości dobra, piękna, logikę własnej egzystencji, sensu bycia Człowiekiem” (2010, s.305).

To jest urządzenie, które zmienia edukację, wzbogaca terapię zgodnie z wymaganiami XXI wieku. Poza rozwijaniem funkcji poznawczych i sfery sensorycznej dziecka dobrze sprawdza się w pracy grupowej: uczy zasad współpracy, kształtuje cierpliwość i wytrwałość, doskonali komunikację społeczną, kształtuje odpowiedzialność za siebie i innych. Może być stosowany samodzielnie lub jako urządzenie wspierające inne formy terapii czy metody terapeutyczne. Zestaw ten wspiera rozwój ruchowy, w tym manualny (praca z przyciskami i gumkami recepturkami), rozwój poznawczy (myślenie przyczynowo -skutkowe, pamięć wzrokowa i słuchowa, uwaga i orientacja kierunkowo-przestrzenna), rozwój emocjonalny (poczucie sprawczości, otwartość i możliwość samodzielnego działania w dążeniu do celu), rozwój społeczny (współpraca, respektowanie zasad, korzystanie z efektów wspólnej pracy). Praca z zestawem wymaga od dziecka postawy badacza, odkrywcy, co jest zgodne z założeniami koncepcji rozwoju poznawczego Piageta i Wygotskiego. Doskonale sprawdza się w terapii logopedycznej, pomaga rozwijać mowę i język dziecka, budować wypowiedzi, kształtować artykulację, tworzyć pytania na bazie własnej dociekliwości, doskonalić słuch fonematyczny (Skałbania 2021, s. 19-29).

4. M-Terapia - opis koncepcji badań nad zestawem

Jak już wspomniano wcześniej, zestaw M-Terapia budowany jest na bazie zestawu Musicon, a projekt badawczy realizowany jest w kilku etapach. Pierwszy z nich trwał 5 miesięcy i polegał na opracowaniu i przygotowaniu narzędzi badawczych do monitorowania zachowań dzieci (schematu obserwacyjnego) oraz arkuszy oceny do kolejnych modułów zestawu. To zadanie realizowali pracownicy uczelni. Na tym etapie dokonano wyboru testów do oceny funkcji poznawczych, który będzie wykorzystany w czwartym etapie badań. Z uwagi na zróżnicowane potrzeby badanej grupy dokonano modyfikacji instrukcji testu dostosowując ją do możliwości percepcyjnych dzieci z zaburzeniami w rozwoju.

Kolejny etap realizowany był w okresie od lutego 2021 do czerwca 2022 roku. W tym czasie prowadzono badania w dziesięciu placówkach oświatowych z całej Polski². W każdej z instytucji dwóch lub trzech nauczycieli lub/i terapeutów pracowało

² Niepubliczny Ośrodek Rewalidacyjno-Wychowawczy dla Dzieci i Młodzieży z Autyzmem w Wodzisławiu Śląskim RAFA, Niepubliczna Szkoła Podstawowa Nr 1 im. Leonarda da Vinci w Sochaczewie „Akademia Prymusa”, Niepubliczna Szkoła Podstawowa z Oddziałami Przedszkolnymi „Nasza Szkoła” AGA w Radomiu, Platynowy Zakątek – ośrodek terapeutyczny fundacji Platynowa Drużyna, Pierwsze Niepubliczne Przedszkole Terapeutyczne Fundacji SYNAPSIS, Ośrodek Szkolno-Wychowawczy dla Dzieci Niewidomych im. Róży Czackiej w Łaskach, Przedszkole Niepubliczne Mali Wielcy w Gostyniu, Centrum Terapii Dziecka LOGOS, Publiczna Szkoła Podstawowa im. Władysława Stanisława Reymonta w Odechowie, Ośrodek Szkolno-Wychowawczy dla Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnej im. Zbigniewa Tylewicz w Poznaniu

z grupą około 10 dzieci prowadząc zajęcia z zestawem Musicon trzy razy w tygodniu po ok. 45 min. Co miesiąc do placówek wysyłano nowe elementy zestawu, a także plany aktywności (krótkie scenariusze zajęć wykorzystujące Musicon oraz moduł testowany w danym miesiącu). Następnie w każdym miesiącu prowadzenia zajęć i obserwacji nauczyciele/terapeuci wypełniali narzędzia badawcze, w których oceniali badany element oraz rozwój każdego z dzieci w obszarze poznawczym, fizycznym, społecznym i emocjonalnym (w oparciu o strukturę scheduły obserwacyjnej). Po pierwszych 5 miesiącach pracy z dziećmi zostały opracowane raporty z przeprowadzonych częściowych wyników badań, które stanowią dla zespołu badawczego podstawę do przygotowania (nowych) elementów zestawu wprowadzanych w kolejnych miesiącach pracy terapeutycznej i poddawane walidacji.

W ramach badań odbyły się też dwukrotne wywiady fokusowe po 5 i 10 miesiącach oraz comiesięczne rozmowy indywidualne z nauczycielami/terapeutami. Uzyskane w ten sposób dane były na bieżąco analizowane przez zespół specjalistów zatrudnionych w projekcie. W zakresie badań fokusowych pozyskano wiedzę dotyczącą pomocy dydaktycznych ułatwiających cele edukacyjne i terapeutyczne, możliwości modułów do pracy w poszczególnych grupach dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, możliwości samodzielnego wykorzystania pojedynczych modułów zestawu.

Równolegle z II etapem projektu rozpoczął się III etap, którego celem było bieżące modyfikowanie zestawu poprzedzone analizami technologicznymi urządzenia. Działania modyfikujące prowadzone były przez inżynierów/technologów na podstawie opinii i uwag zgłaszanych przez terapeutów. Ostatnia część projektu, czyli etap IV rozpoczął się w lipcu 2022 r., a zakończy w czerwcu 2023 r. Zmodyfikowany zestaw będzie zastosowany w cyklicznej pracy terapeutycznej z grupą dzieci i poddany ocenie pod kątem jego wpływu na funkcjonowanie poznawcze uczniów objętych terapią. Wstępny zestaw M-Terapia będzie zawierał zeszyty z propozycją ćwiczeń i zabaw dla dzieci z autyzmem, ryzykiem dysleksji rozwojowej oraz zaburzeniami mowy. Nowa metoda terapii w wersji modyfikowanej uwzględni będzie wymagania i potrzeby dzieci z określonymi zaburzeniami rozwojowymi, ale jej zastosowanie jest zdecydowanie szersze i te rozwiązania mogą być wykorzystane w pracy z dziećmi zarówno w normie jak i innymi zaburzeniami rozwojowymi (np. dzieci z dysfunkcją wzroku, słuchu, niepełnosprawnością ruchową, intelektualną, trudnościami w uczeniu się).

5. Zestaw M-Terapia w edukacji włączającej

Edukacja włączająca jest nowym wyzwaniem polskiej szkoły, której celem jest wspólne nauczanie i uczenie się uczniów o zróżnicowanych potrzebach edukacyjnych. Towarzyszą jej wątpliwości natury merytorycznej, metodycznej, organizacyjnej i mentalnej, które są przedmiotem refleksji i analiz badawczych. Podstawowym założeniem nowego modelu kształcenia dzieci o zróżnicowanych potrzebach rozwojowych i edukacyjnych jest wspólne nauczanie zgodnie z hasłem *szkoła dla wszystkich* i *szkoła*

dla każdego ucznia. Zamierzeniem nowych rozwiązań jest odejście od etykietowania ucznia z odmiennym rozwojem w kierunku jego włączania edukacyjnego i społecznego w ramach pracy nauczyciela na kilku poziomach. W edukacji włączającej zmienia się też charakter wsparcia udzielanego uczniom, które staje się elementem codzienności szkolnej i jest przede wszystkim udziałem nauczyciela.. Przemiany polskiej edukacji są źródłem poszukiwań innowacyjnych metod pracy, które łączą działania edukacyjne i terapeutyczne akcentując ich synergię. Zdaniem Tamary Zacharuk (2011) uczniowie potrzebują nauczania dostępnego, co wymaga stosowania różnych metod odpowiednio do potrzeb i tempa rozwoju dziecka.

Edukacja włączająca nie ogranicza się do kształcenia, ale obejmuje też rozwój osobisty i społeczny jednostki oraz wyrównywanie szans społecznych. Nie ma w niej dychotomii: uczeń pełnosprawny i uczeń z niepełnosprawnością, ale mianownikiem dla działań nauczyciela jest różnorodność i dążenie do zachowania równowagi między indywidualnym i systemowym podejściem edukacyjnym. Kieruje się ona kilkoma ważnymi zasadami:

1. Diagnoza jest elementem programu pomocowego i bazuje na mocnych stronach rozwoju bez ekspozowania deficytów i słabych stron dziecka
2. Proces edukacji opiera się bardziej na uczeniu się aniżeli na nauczaniu
3. Proces edukacji uwzględnia zróżnicowane metodologie uczenia się
4. W edukacji ważne jest dziecko traktowane podmiotowo, a nie program nauczania.

Zadaniem edukacji włączającej jest przygotowanie jednostki do życia w otwartym społeczeństwie, w którym obca jest marginalizacja i ekskluzja. Zdaniem Karla Poppera w społeczeństwie otwartym najważniejsza jest podmiotowość człowieka (za: Słomski, 2003).

Zestaw M-terapia doskonale wpisuje się w powyższe założenia pełniąc wiele funkcji: edukacyjną, diagnostyczną, profilaktyczną, prognostyczną, terapeutyczną.

Funkcja edukacyjna związana jest z realizacją treści nauczania poprzez wykorzystanie określonych modułów adekwatnie do analizowanych treści programowych.

Funkcja diagnostyczna polega na ocenie przez nauczyciela możliwości i braków ucznia podczas realizacji ćwiczeń i zabaw. Ocena dotyczy sprawności percepcyjnych, poznawczych, społecznych i emocjonalnych.

Funkcja profilaktyczna nakierowana jest na zapobieganie trudnościom szkolnym i niepowodzeniom edukacyjnym poprzez wyrównywanie braków, usprawnianie funkcji słabiej rozwiniętych.

Funkcja prognostyczna odnosi się do przewidywania projektowania ścieżki rozwoju ucznia i planowania działań edukacyjnych zgodnie z wynikami poznania i monitorowaniem aktywności ucznia.

Zadaniem funkcji terapeutycznej jest wyrównywanie szans rozwojowych i edukacyjnych poprzez dobór rodzaju zadań, możliwości ich modyfikowania i powtarzania w połączeniu z kreowaniem przestrzeni do samodzielnego uczenia się. Zestaw służy do utrwalania liter, cyfr, usprawniania techniki czytania i liczenia, rozwijania świadomości

mości fonologicznej, rozwijania myślenia przyczynowo -skutkowego, rozwijania mowy i języka, kształtowania umiejętności wyrażania emocji i odczytywania emocji u innych, kształtowania spostrzegawczości wzrokowej, słuchowej oraz sprawności motorycznej i manualnej.

Praca z zestawem ułatwia realizację edukacji w paradygmacie podmiotowym, który uwzględnia przede wszystkim wsparcie samodzielności dziecka i jego kreatywności (Bałachowicz 2009). Zdaniem Jeromego Brunera (2006) dziecko powinno być świadome w jaki sposób uczyć się oraz umieć dokonywać refleksji nad własnym działaniem. W pracy z zestawem uczeń doświadcza podmiotowości i może ją wyrażać w formie własnego działania czy aktywności werbalnej. Obecne są tu działania oparte na słowie, jak też działania czynnościowe (zadania, ćwiczenia). W grupie działań komunikacyjnych są: rozmowa o modułach, rozmowa inspirowana zadaniem, dialogi w trakcie wspólnych zabaw, dyskusje, które służą rozwiązywaniu trudnych sytuacji, samodzielne opowiadania i opisy. W rozmowach, wypowiedziach spontanicznych uczeń czuje się ważny, otwiera się na kontakty z innymi, wspólnie konstruuje wiedzę (Bałachowicz 2009, s.270). Te formy mogą być zaplanowane przez nauczyciela i inspirowane przez uczestników spotkań terapeutycznych.

Grupowe formy pracy dodatkowo wspierają rozwój społeczny ucznia, kształtują umiejętności tworzenia interakcji społecznych jako profilaktyka wykluczenia społecznego. Nabywanie dojrzałości społecznej odbywa się w relacjach i poprzez relacje z rówieśnikami i nauczycielem w trakcie wspólnych działań. Wypowiedzi dziecka spowodowane sytuacją terapeutyczną są porządkowane przez nauczyciela, który uczy rozpoznawać i nazywać swoje emocje, nazywać doświadczenia i nadawać im znaczenia (Tamże, s.271). Wartość rozwojową mają też działania delegowane przez nauczyciela do uczniów, np. wspólne poszukiwanie sposobu wykonania zadania lub jego modyfikacji, zgłaszanie swoich pomysłów z wykorzystaniem elementów zestawu, co stawia uczniów w roli „partnerów poznawczych zdolnych do ponoszenia podmiotowej odpowiedzialności za swoje uczenie się”(Tamże s.273)

Podsumowanie:

Edukacja włączająca stanowi duże wyzwanie dla wielu podmiotów, których zaangażowanie w ten proces jest niezwykle ważne. Wiąże się ona z wieloma kluczowymi zmianami w różnych obszarach pracy uczniów, nauczycieli i rodziców. Priorytetem działań włączających jest budowanie wspólnoty osób uczących się w duchu współpracy i wzajemnego wspierania. Innowacyjne rozwiązania metodyczne wpisują się w atrakcyjną edukację dla wszystkich, która opiera się na dobrych relacjach, własnej aktywności dziecka oraz wzajemnym rozumieniu i współpracy. Praca ucznia z niepełnosprawnością, obok ucznia zdrowego, ma walor normalizacyjny i społeczny, a stworzenie szansy bycia sprawczym i kreatywnym rozwija każdego z nich. W działaniach tych doskonale

sprawdzi się zestaw M-Terapia, który jest nadzieją dla uczniów i nauczycieli na radosną i przyjemną edukację XXI wieku, która nie różnicuje, nie wyklucza i nie etykietuje.

Literatura

- Balejko A. 2006. *Terapia pedagogiczna w obecnym systemie edukacyjnym*, w: *Terapia pedagogiczna w teorii i praktyce*, red. A. Balejko, M. Zińczuk, Białystok.
- Bałachowicz J. 2009. *Style działań edukacyjnych nauczycieli klas początkowych*, Warszawa.
- Balicka A. 2010. *Muzykoterapia jako metoda terapii dziecka niepełnosprawnego intelektualnie*, w: *Antropotechnika-Kulturotechnika-Socjotechnika w pedagogice specjalnej*, red. A. Stankowski Ruzemborok.
- Bartkowicz Z. 1996. *Pomoc terapeutyczna nieletnim agresorom i ofiarom agresji w zakładach resocjalizacyjnych*, Lublin.
- Bruner J. 2006. *Kultura edukacji*, Kraków.
- Czajkowska I, Herda K. 1989. *Zajęcia korekcyjno-kompensacyjne w szkole*, Warszawa.
- Dobrzycka E. 1999. *Terapia pedagogiczna*, w: *Elementarne pojęcia pedagogiki społecznej i pracy socjalnej*, red. D. Lalak, T. Pilch, Warszawa.
- Kaja B. 1989. *Zarys terapii dziecka*, Bydgoszcz.
- Kargulowa A. (2006). *O teorii i praktyce poradnictwa. Podręcznik akademicki*, Warszawa.
- Miller R. 1979. *Wychowanie i psychoterapia*, w: *Zdrowie psychiczne*, red. K. Dąbrowski, Warszawa.
- Słomski W. 2003. *Trzy Światy. Szkice o filozofii Karla Rajmunda Poppera*, Warszawa.
- Skałbania B. 2021. *Musicon i jego zastosowanie w terapii pedagogicznej i logopedycznej*, w: *Społeczeństwo. Edukacja. Język*, tom 14, s. 19-29.
- Szymański M. 2021. *Zmiana społeczna a edukacja przyszłości*, w: *Edukacja wobec wyzwań zmieniającego się świata. Diagnozy i projekcje rozwiązań*, red. J. Szempruch, J. Smuła, M. Kwaśniewska, Kielce. s. 25-37
- Witkowski T. 2013. *Zakazana psychologia*, tom 2, Warszawa.
- Zacharuk T. 2011. *Edukacja włączająca szansą dla wszystkich uczniów*, w: *Mazowiecki Kwartalnik Pedagogiczny Meritum*, nr 1 (20)